

Maria Postema & Maarten Bruns

Dertiendagh

LEOPOLD / AMSTERDAM

Voor Mark en Maartje

Eerste druk 2017

© tekst: Maria Postema & Maarten Bruns

Omslagillustratie: JanIsDeMan, Blackbook Tattoos

Omslagbelettering: Caren Limpens

Uitgeverij Leopold, Amsterdam / www.leopold.nl

NUR 284/285 / ISBN 978 90 258 7232 8

Uitgeverij Leopold drukt haar boeken op papier met het FSC®-logo.
Zo helpen we waardevolle oerbossen te behouden.

Scheveningen, Nederland – 16 december

Een doffe klap, en alles werd donker. Pijn. Felle scheuten die elkaar steeds sneller opvolgden. Erik klemde zijn kiezen op elkaar om niet te schreeuwen.

Met zijn handen om zijn hoofd zakte hij door zijn knieën. Hij dwong zichzelf diepere ademteugen te nemen, maar pas na een paar minuten verdwenen de lichtflitsen en werd het weer een beetje helder in zijn brein.

Voorzichtig betastte hij de pijnlijke plek. Geen nattigheid, dus hij bloedde niet – een geluk bij een ongeluk, want ze waren de verbanddoos vergeten. Met zijn andere hand steunde hij tegen de vochtige stenen muur. Hij ging langzaam zitten en voelde brosse vlokken pleisterwerk aan zijn handpalm plakken. Geërgerd veegde hij ze af aan zijn broek.

Blijkbaar had hij niet diep genoeg gebukt voor de lage poort, terwijl hij met zijn één meter negentig toch beter had moeten weten. Regel één: kijk goed uit waar je loopt, een bunker is geen zondags wandelpad. Hij was door zijn onoplettendheid ook nog eens zijn hoofdlamp kwijtgeraakt en zag geen hand voor ogen meer. En nu hij stilzat voelde hij ook hoe stervenskoud het hier was: zelfs zijn nieuwe softshelljas was niet opgewassen tegen deze temperaturen.

Eerst die lamp vinden. Zijn vingers gleden over de korrelige ondergrond en belandden vrijwel meteen in een slijmerige plas. Vliegenvlug trok hij zijn hand terug en vloekte binnensmonds. Wat een smerige, klamme boel was het hier beneden, een soort middeleeuwse kerker met een nazirandje. Het had zo'n mooi idee geleken om deze bunker te verkennen, maar inmiddels kwam het avontuur hem bijna z'n neus uit.

Voorzichtig zocht hij verder en ontdekte toen tot zijn opluchting de dikke elastische band van zijn hoofdlamp. De lamp

zelf leek gelukkig nog heel, maar het klepje was losgeschoten en de batterijen waren verdwenen; die rottingen waren natuurlijk weggerold. Langzaam tastte hij over de kille vloer en fronste zijn wenkbrauwen toen hij allerlei rare ribbels voelde. Ze liepen een heel eind door en sommige scheuren en krassen leken opvallend regelmatig, alsof ze doelbewust door iemand met een beitel waren uitgehakt. Waar waren ze in vredesnaam beland?

Het betongruis prikte in zijn handpalmen en de pijn in zijn knieën werd steeds erger. Misschien vormden die richels wel een afvoer en waren zijn batterijen in een of andere put gevallen. Zijn mond werd droog – zonder licht kwam hij hier nooit weg. Verbeten kroop hij door. Nog meer groeven. Nog meer gruis. Zijn knieën stonden in brand.

Daar! Een ronde vorm onder zijn vingers. Dat was het eerste AAA-tje. Daarna had hij mazzel, want de tweede batterij lag er vlakbij. Met enige moeite wisten zijn gevoelloze vingers de lamp weer in elkaar te prutsen en Erik slaakte een zucht van verlichting toen de helderwitte straal eindelijk aanfloepde.

Verbijsterd keek hij om zich heen. De hele vloer was bedekt met tekens. Ze waren moeilijk zichtbaar, maar toen hij het licht erover liet schijnen, kon hij de contouren goed onderscheiden. Typisch, als hij zijn hoofd niet had gestoten, had hij de patronen in de vloer vast niet ontdekt. Hij veegde de dichtstbijzijnde groeven een beetje schoon. Er kwamen steeds meer strakke lijnen en hoekige vormen tevoorschijn. Waren het runen? Misschien zou Matthijs er iets zinnigs over kunnen zeggen.

Erik liet zijn blik naar het eind van de gang dwalen. De hoofdlamp volgde zijn beweging en de lichtstraal kwam uit op een roestige metalen deur. Weer een deur, dacht hij bevreemd. Hij vroeg zich af hoe ver het enorme ondergrondse gangenstelsel zich nog uitstreekte. Het leek wel een labyrint waarbij je telkens een stukje verder kon verdwalen, al leek de weg hier dood te lopen: er zaten meerdere flinke sloten op deze deur en de scharnieren zagen er behoorlijk solide uit.

In de verte klonk plotseling een gedempte gil. Erik draaide zich met een ruk om en probeerde te achterhalen waar het geluid vandaan kwam. Door alle harde oppervlakken hier beneden weerkaatste elke trilling tientallen keren en was het soms zelfs moeilijk te bepalen of iets van links of van rechts kwam.

Nog een gil. Nu kon hij beter horen waar het geluid vandaan kwam. Hij sloeg rechts af de hoofdgang in en zette het op een rennen. De verweerde ondergrond knarste onder zijn nieuwe wandelschoenen.

Hij moest er nu bijna zijn en bleef staan om te luisteren. Eerst hoorde hij alleen zijn eigen raspende gehijg, maar toen drong er ook een tweede geluid tot hem door, een vreemd gemompel dat uit de volgende zijgang leek te komen. Stapje voor stapje liep hij ernaartoe terwijl het gemurmel steeds luider werd. De angst greep hem bij de strot.

Bij de zijgang aangekomen liet hij zijn lichtbundel in de richting van het geluid schijnen. Zijn hart klopte in zijn keel en de buil op zijn hoofd begon onbarmhartig te bonzen, maar hij móést weten wat hier aan de hand was. Behoedzaam deed hij een stap naar voren.

Zijn nekharen gingen overeind staan toen hij Zoë in de gang tegen de muur zag zitten; het rare geluid kwam uit haar mond en ze staarde wezenloos voor zich uit. Erik rende naar haar toe en ging op zijn hurken voor haar zitten.

‘Zoë? Alles oké? Wat is er gebeurd?’

Geen reactie. Niks. Ze herkende hem niet eens. Hij nam haar handen in de zijne en gaf een paar kleine kneepjes. Die leken enigszins tot haar door te dringen, alsof de draadjes in haar hoofd weer met elkaar verbonden werden.

Haar ogen richtten zich op zijn gezicht en het gemurmel verstomde. In plaats daarvan begon ze in trance telkens dezelfde woorden te prevelen: ‘Het kan niet. Onmogelijk. Het kan niet.’ Erik onderbrak haar niet; een verklaring kwam later wel. Nu moesten ze eerst de anderen terug zien te vinden.

1

een maand eerder

‘Kijk nou uit waar je loopt!’

Een dun straaltje licht scheen op het schelpenpad voor hem. Aan de maan hadden ze niet veel, die kwam slechts af en toe achter de wolken tevoorschijn, maar na de regen van de afgelopen dagen was Erik vooral blij dat het droog was. Hij tuurde voor zich uit, op zoek naar het bankje waar hij altijd afsloeg naar het Zuidostrand. Hij was bang dat ze er al voorbij waren.

Geërgerd schopte hij de tak weg waar hij bijna over gestruikeld was. ‘Volgende keer moeten we echt twee goeie zaklampen meenemen.’

‘Misschien is het gewoon tijd voor een bril. Ik krijg een beetje het idee dat ik met een olifant de duinen in ben,’ zei Zoë ergens naast hem in het donker.

Erik hield wijselijk zijn mond en hoopte maar dat ze niemand tegen zouden komen. Wat moest hij zeggen als een nachtelijke hondenuitlater zou vragen wat ze met die spades van plan waren? ‘M’n hamster begraven, meneer’ – iets beters kon hij op dit moment niet verzinnen.

Hij moest bijna hardop lachen om het idee dat hij in het holst van de nacht met zijn buurmeisje in de duinen rondliep, op zoek naar een verscholen bunker die de Duitsers daar tientallen jaren geleden hadden gebouwd. Het was allemaal de schuld van Van den Berg en zijn project. Jonas van den Berg was hun geschiedenisleraar op het Haagse Escher College, een van de leukere docenten: jong en enthousiast, niet zo stoffig en afgestompt als veel andere leraren. Hij was freelance journalist, hield een populair blog bij en zijn artikelen verschenen regelmatig in de krant. Het was Erik een raadsel waarom zo iemand ervoor koos om een stel ongeïnteresseerde pubers les te geven, maar hij was er blij om, want geschiedenis was het enige vak waar hij met plezier naartoe ging.

De vorige dag – vrijdagmiddag, laatste uur – had Van den Berg klas 4D op de rand van het weekend nog opgezadeld met een projectopdracht over de Tweede Wereldoorlog. Zoals gewoonlijk had hun leraar zich laten meeslepen door zijn eigen enthousiasme en uitgebreid verteld over mogelijke onderwerpen. Toen Van den Berg over de Atlantikwall was begonnen, had Erik zijn oren gespitst. Hij wist natuurlijk dat er nog een heleboel bunkers van Hitlers verdedigingslinie onder het zand lagen, maar hij had er nooit bij stilgestaan dat sommige mensen er een sport van maakten om die vergeten ruimtes te verkennen. Van den Berg had verteld dat hij zelf weleens met zo'n groep mee was gegaan en er onder andere een oude kogelhuls aan had overgehouden. Hij benadrukte met klem dat ze wel eerst toestemming hadden gevraagd aan de gemeente voordat ze op pad waren gegaan, maar dat laatste had Erik al niet meer gehoord. Zijn juttershart was sneller gaan kloppen – hoe zou het zijn om zelf zo'n bunker te verkennen? Wie weet wat hij onder de grond allemaal zou kunnen vinden.

Nog voordat Van den Berg uitgepraat was, had Erik de elleboog van Zoë in zijn zij voelen prikken. Hij wist natuurlijk wat ze hem duidelijk probeerde te maken – zij wilde ook zo'n bunker in. Typisch Zoë, altijd op zoek naar nieuwe avonturen en nergens bang voor. Al van kinds af aan sleepte ze Erik mee om nét wat hoger de boom in te klimmen, nét een wat grotere hut te bouwen en nét wat verder de duinen in te dwalen. Zijn moeder had vroeger vaak demonstratief gezucht als hij weer eens met 'dat wilde kind' op pad was geweest en onder de blauwe plekken en schrammen thuiskwam. Maar stiekem was ze net zo dol geweest op Zoë als hij.

Zoë vond dat ze meteen dat weekend moesten gaan, en zaterdagmiddag hadden ze zich bij haar thuis verdiept in de wonderwereld der kazematten, tobruks en andere soorten bunkers. Er bleek een hele verzameling militaire onderkomens langs de kust te liggen, van kleine manschappenbunkers voor een paar soldaten tot commando-units waar tientallen Duitsers hadden gezeten. Het was nog een hele klus geweest om een geschikte bunker te vinden waar ze die nacht op onderzoek uit konden gaan. Veel bunkers waren streng verboden toegang omdat het te gevaarlijk was om ze te betreden of omdat er beschermde vlermuizen leef-

den. Bovendien lag de ingang meestal onder het zand of waren de deuren dichtgemetseld.

De beste plek voor een eerste verkenningstocht leek uiteindelijk een onderdeel van een *Stützpunkt* bij het strand van Duindorp. Daar lag een *Widerstandsnest* met kleine verdedigingswerken, waar je volgens de gebruikers van bunkerforum.nl relatief makkelijk binnen kon komen. Erik had gewacht tot zijn vader sliep – gelukkig was die van mening dat een beschaafd mens om tien uur naar bed ging – en was toen het huis uit geglipt om Zoë op te halen. En nu liep hij hier te vernikkelen terwijl de wind om zijn oren gierde.

‘Schijn me eens bij, volgens mij moeten we er hier af,’ zei hij terwijl hij het pad probeerde te ontwaren. Zoë zwiepte de lichtbundel naar rechts en Erik verstijfde van schrik. Twee felle ogen starden hem indringend aan vanuit het donker. Wie stond hen hier op te wachten?

‘Kijk, een vos!’ riep Zoë opgewekt.

Erik ontspande. Natuurlijk stond er niemand; hij moest niet zo opgefokt doen. De vos schoot de nacht in en Zoë gaf hem grinnikend een por. ‘Je schrok, hè? Ben je bang dat hier nog een Duitse soldaat rondspookt?’

Hij gaf haar een duw tegen haar schouder, maar echt geïrriteerd was hij niet. Van Zoë kon hij eigenlijk alles hebben. Ze was op haar vijfde naast hem komen wonen en ze waren met elkaar opgegroeid. Matthijs zat hem altijd te dissen met de vraag wanneer hij nou eindelijk eens met haar ging zoenen, maar Erik kon zich niet voorstellen dat ze ooit verliefd op elkaar zouden worden. Zoë was een opvallende verschijning met haar grote afro, dik gerande bril en gespierde klimmerslichaam, maar voor Erik was ze het zusje dat hij nooit meer zou krijgen. Zelfs haar ouders behandelden hem als een soort surrogaatzoon. Hij kwam graag bij de burens over de vloer, waar het altijd een drukte van jewelste was, met Maxwell, haar broertje van zeven dat overal tussendoor rende, en haar vader met zijn bulderende lach. Heel wat anders dan die verstikkende sfeer bij hem thuis.

Het ging allemaal een stuk trager dan hij had verwacht. Overdag zagen de duinen er heel anders uit en het witte licht van de zaklamp gaf alles een grillige aanblik. Het was wel duidelijk dat ze nog geen ervaren bunkerzoekers waren, met hun mieze-

rige lamp en te dunne jassen. ‘Misschien hadden we dit iets beter moeten voorbereiden,’ merkte hij op terwijl hij zijn sjaal nog wat steviger vastknoopte.

‘Als we op jouw voorbereiding moeten wachten, komen we natuurlijk nooit ergens,’ zei Zoë. ‘Gewoon een beetje doorlopen, dan krijg je het vanzelf warm.’

Naast haar spade droeg Zoë een hightech alpinerugzak, waar ze die avond nog snel wat spullen in hadden gestopt. Beetje jammer dat ze nu wel twintig meter klimtouw meezeulden waar ze waarschijnlijk niets aan hadden, maar een thermoskan warme thee waren vergeten.

Zoë richtte de zaklamp op een plek naast het pad. ‘Hier moet ergens dat bord staan van duinbeheer waar ze het op dat forum over hadden.’

Erik volgde de lichtvlek, maar hij zag alleen maar struiken. Eerlijk gezegd had hij geen idee meer waar ze waren.

‘Daar!’ zei Zoë. En inderdaad, een eind van het pad af stond een bordje in het struikgewas met KWETSBAAR GEBIED – NIET BETREDEN erop.

Erik keek Zoë vragend aan, maar die haalde haar schouders op. ‘Kom op, we doen het gewoon. We zijn toch voorzichtig? Die konijnen overleven het heus wel, hoor.’

Met de zaklamp tussen haar kaak en schouder geklemd keek ze op haar telefoon om de instructies te raadplegen die ze die middag hadden opgeslagen. ‘We moeten hier over het hek en dan nog dertig meter naar het westen. Kun jij even het kompas uit de rugzak halen? In het voorvakje, volgens mij.’

Ze draaide zich om en Erik wroette door de rugzak. Kauwgom, tampons, iets wat voelde als een kokertje voor lipgloss of iets dergelijks, een zonnebril (niet echt iets voor een koude novembernacht) – wat hadden meisjes toch altijd een hoop zoi bij zich. Uiteindelijk kwam hij de ronde vorm van het kompas tegen. ‘Hebbes. Hoe werkt zo’n ding?’

‘Eerst openklappen. Dan zorg je dat de kompasnaald gelijkstaat met de N van het noorden.’

Erik tuurde naar de fluorescerende wijzer en draaide het kompas. ‘Oké. Naar het westen zou dan rechtsaf zijn.’

‘Laat eens kijken,’ zei Zoë. ‘Hé, je hebt gelijk. Valt me alles mee. Er is een padvinder aan je verloren gegaan.’

Erik rolde met zijn ogen, maar dat zag ze toch niet. Hij stopte het kompas in zijn broekzak en liep naar het hek. Het was zo'n anderhalve meter hoog en bestond uit stalen spijlen, gelukkig zonder punten of prikkeldraad erop.

Voor hij het wist stond Zoë al aan de andere kant – met haar klimervaring was dit natuurlijk een eitje. Hij negeerde haar uitgestoken hand, hees zich over de spijlen en belandde met een plof aan de andere kant.

'Oké, *let's go*. Nu dertig meter naar rechts dus,' zei hij terwijl hij overeind krabbelde en het zand van zijn broek klopte.

Door de rulle ondergrond en het helmgras kwamen ze maar moeizaam vooruit, en dan stonden er ook nog overal stekelige struiken. Met het kompas in de hand moesten ze een paar keer opnieuw beginnen voordat ze uiteindelijk voor een bult stonden die ongeveer op de juiste plek leek te liggen.

'Hier dus?' vroeg Zoë aarzelend.

'Ik denk het wel. Volgens die website ligt hier een manschappenbunker met maar één ingang. De toegangsdeur zit als het goed is aan de bovenkant, een beetje zoals bij een onderzeeër.' Erik liep met het kompas in zijn hand een rondje om de zandhoop. 'En op de plattegrond stond dat de deur zich aan de oostkant bevond, dus dat moet hier zijn. Bizar toch, dat we nu eigenlijk boven op zo'n betonnen ding staan?' Hij keek nog eens om zich heen – het moest echt hier zijn. 'Laten we maar gewoon gaan graven.'

Zoë knikte en legde de zaklamp op een paaltje om haar handen vrij te hebben. Ze trok de spade van haar rugzak, maar bleef toen staan.

'Eh, hoe pakken we dit aan?' vroeg ze. 'Moeten we eerst al die pollen eruit trekken?'

'Hier aan de voorkant wel, denk ik,' zei Erik terwijl hij een pol vastgreep. Het helmgras sneed in zijn vingers, maar uiteindelijk hadden ze de meeste sprietten zo goed en zo kwaad als het ging verwijderd.

Erik stak de spade in de grond en voelde meer weerstand dan hij had verwacht. Ze moesten door de overgebleven wortels van het duingras ploegen om bij het losse zand te komen, en dat was zwaar werk. Binnen de kortste keren stond het zweet op zijn voorhoofd – hij had het in elk geval niet koud meer.

Zwijgend zwoegden ze voort. Erik wist nu al dat hij morgen spierpijn zou hebben, maar dat had hij er wel voor over. Plotse-ling stootte zijn spade op iets hards. Metaal raakte metaal en er klonk een doffe bonk.

‘Yes! Dit moet de ingang zijn,’ zei Erik.

Met hernieuwde energie groeven ze door en vijf minuten later staarden ze naar een roestig luik onder hun voeten.

Zoë pakte de zaklamp en bescheen het metaal. De lichtbrui-
ne verf die er vroeger op had gezeten was grotendeels verdwenen
en de scharnieren waren zo te zien al lang niet meer geolied. De
toegang was al eens eerder geforceerd, want op de plek van het
slot zat nu een flink gat.

‘Hou jij die lamp eens vast,’ zei Zoë tegen Erik. Toen haalde
ze het breekijzer uit haar rugzak, zette het in een kier en duwde
op het uiteinde van de stang. Met een metalige galm sprong het
luik open.

De opening was veel smaller dan Erik had verwacht en hij
vroeg zich af of hij er wel doorheen zou passen. Hij scheen het
donkere gat in, waar de smalle schacht minstens drie meter naar
beneden liep. Langs de wand zaten oude ijzeren sporten, die er
niet erg stevig uitzagen. Een claustrofobisch gevoel maakte zich
van Erik meester. Stel dat de boel instortte en hij straks levend
begraven onder het zand lag?

Die gedachte drukte hij resoluut weg. Hij ging zich echt niet
laten kisten door een ouwe bunker.

‘Ik ga eerst,’ zei hij terwijl hij de zaklamp teruggaf aan Zoë en
op zijn hurken naast het gat ging zitten.

Zijn schouders schuurden langs de verroeste wanden en hij
had het gevoel dat hij een doodskist in klom. Nog een sport lager
– en toen trapte hij dwars door het ijzer.

Hij klemde zich uit alle macht vast terwijl zijn benen in de
lucht bungelden. Hij hing nog een paar meter boven de grond.
Als hij nu viel, was de kans groot dat hij zijn enkel brak.

‘Erik! Gaat het?’ hoorde hij Zoë boven hem ongerust vragen.

‘Ik ben door een sport getrapt. Die ladder is hartstikke gaar,’
riep hij terug.

Hij strekte zijn been zo ver mogelijk uit en tastte met zijn
tenen naar de sport onder de afgebroken stang. Mazzel dat-ie zo
lang was, want hij kon er net bij. De rest van de sporten bleef ge-

lukkig intact en hij krom voorzichtig verder tot hij beneden was. Hij had geen idee waar hij was beland – zonder lamp zag hij hier helemaal niets.

‘Hier, aanpakken,’ riep Zoë door de opening en ze liet haar rugzak door het gat in de uitgestoken handen van Erik vallen. Daarna krom ze zelf met de zaklamp in haar mond behendig naar beneden.

Zoë kwam naast hem staan en scheen de ruimte in. Voor hen lag een lage gang met zand op de grond. Links en rechts zag hij gladde betonnen muren en over het plafond liepen dikke stalen balken. Op verschillende plekken in de muur en in het plafond zaten ronde gaten, die waarschijnlijk als ventilatiekanaal gediend hadden.

In eerste instantie moesten ze gebukt lopen, maar al snel werd de gang hoog genoeg om rechtop te kunnen staan. Een muffe, gronderige lucht drong Eriks neusgaten binnen. Deze bunker was duidelijk al heel lang niet meer open geweest.

Toen zagen ze in het dansende licht de roestige contouren van een deur opdoemen, en ze versnelden hun pas.

2

Erik duwde tegen de deur, die knarsend meegaf, en wreef de ijzerschilfers van zijn koude handen. ‘Ik zie niks,’ riep hij over zijn schouder terwijl hij gebukt naar binnen dook. Zijn woorden klonken hol en weerkaatsten als kletterende spijkers tegen de betonnen wanden.

Zoë kwam met de zaklamp door de lage doorgang achter hem aan. Na een kort halletje doemde voor hen de zwarte, gapende opening van een grotere ruimte op. Erik stapte over de drempel en zijn schoen landde op een rond voorwerp dat rinkelend wegrolde. Maaiend met zijn armen wist hij nog net zijn evenwicht te bewaren.

Voor zijn voeten lag een fles met een vergeeld etiket, waar bij nadere inspectie nog een bodempje Stolichnaya-wodka in bleek te zitten. Erik raapte de fles op en schroefde de dop eraf. ‘Slokje tegen de zenuwen?’ grijnsde hij terwijl hij de hals onder Zoë’s neus duwde. Er steeg een sterke alcohollicht uit op die in hun neus prikte.

‘Zou dat nog goed zijn?’ vroeg Zoë nieuwsgierig. Ze trok de fles uit zijn handen en zette hem aan haar lippen. ‘Gadverdamme! Supersmerig spul,’ proestte ze terwijl ze Erik bijna in zijn gezicht spuugde.

‘Doe eens normaal, joh!’ zei Erik. ‘Straks heeft er iemand in gepist.’

‘Ik overleef het vast wel,’ antwoordde Zoë schouderophalend terwijl ze om zich heen keek.

De grond was bezaaid met drankflessen, sigarettenpeuken en halfvergane chipszakken. Erik bestudeerde het etiket van een bierflesje dat hij ergens in een hoekje aantrof. ‘Hm. Houdbaar tot oktober 2005. Ik heb wel dorst, maar ik geloof dat ik deze toch maar even oversla.’